

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-6368/2012. számú ügyben**

Előadó: dr. Berkes Lilla

Az eljárás megindítása

A kettős állampolgár panaszos azért fordult Hivatalomhoz, mert sérelmezte, hogy a K. Városi Gyámhivatal nem hajtotta végre a panaszos gyermekeivel való kapcsolattartása ügyében a Kolozsvári Bíróság által hozott jogerős ideiglenes intézkedést. Sérelmezte továbbá, hogy az emiatt elmaradt kapcsolattartásait sem pótolta a gyámhatóság, holott erre jogszabály alapján köteles lett volna.

A panasz kapcsán felmerült a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joggal, illetve a tisztességes hatósági ügyintézéshez való joggal összefüggő visszásság gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot folytattam, amely során megkerestem az ügyben érintett járási gyámhivatalt. Az érintettek személyiségi jogaira és az ügy speciális jellegére tekintettel, jelentésemben nemcsak az érintett személyek neveit, hanem a család lakóhelye szerint eljáró hatóságok megnevezését is mellőztem (anonimizáltam).

A megállapított tényállás

A járási hivatal hivatalvezetője megküldte az ügyben keletkező iratokat, melyhez csatolta álláspontját.

1) A **járási hivatal hivatalvezetőjének tájékoztatása** szerint a megyei bíróság 2009. november 30. napján hozott jogerős ítéletével a panaszos két gyermekét édesanyjuknál helyezte el, folyamatos kapcsolattartásként pedig minden naptári páros hét szombaton 9 órától 18 óráig tartó időszakot szabályozta. A szabályozás 2009 őszéig a gyakorlatban működőképesnek bizonyult, ekkor azonban az apa a visszaviteli kötelezettségét megszegte, és az anya engedélye nélkül a gyermekeket külföldre vitte. Nyolc hónappal később, 2010 májusában az anya Libanonban ismét magához vehette gyermekeit.

A szabályozott kapcsolattartást a helyi bíróság 2010. december 10. napján hozott végzésével felfüggesztette, és az előzményekre, illetve a gyermekek érdekére tekintettel ellenőrzött és felügyelt kapcsolattartást tartott indokoltnak. Ezt követően, ugyanezen bíróság 2011. április 19. napján hozott végzésében foglaltak alapján az apát megillette hetente egyszer – a felek megegyezésének hiányában szerdai napon – 18 és 18 óra 30 perc között megkezdett telefonbeszélgetés, amelynek időtartama legfeljebb fél óra lehetett.

Az apa a fenti kapcsolattartás végrehajtása iránt kérelemmel fordult a városi gyámhivatalhoz, amely eljárás jogerősen lezárult, majd 2011. május 11. napján kérelemmel fordult a Kolozsvári Bírósághoz gyermekeivel történő kapcsolattartás szabályozása iránt.

A Kolozsvári Bíróság a 2011. október 17. napján kihirdetett és 2011. október 24. napján jogerőssé vált ítéletével ideiglenesen szabályozta az apai kapcsolattartást. A döntés alapján az apát minden hónap első hétvégén péntek 16 órától vasárnap 18 óráig és nyári szünetben július 1. napjának 9 órától július 21. napjának 16 órájáig megilleti a „látogatási program”. A látogatási program magában foglalta a gyermekeknek az anya lakóhelyéről Romániába történő elvitelét, illetve a gyermekeknek az anya lakóhelyére történő visszavitelének kötelezettségét. Mindennek végrehajtására az apa 2011. november 10. napján kérelmet nyújtott be a városi gyámhivatalhoz. Kérelme a Kolozsvári Bíróság döntése alapján öt megillető és 2011. november 4. napján esedékes kapcsolattartás végrehajtásának és pótlásának elrendelése irányult. A városi gyámhivatal a külföldi jog alkalmazhatósága tekintetében megkereste a Nemzeti Erőforrás Minisztériumát, és a vélemény, állásfoglalás kialakításáig a kapcsolattartás végrehajtása ügyében folyó eljárást felfüggesztette.

A döntés ellen az apa fellebbezést nyújtott be, amelyet a gyámhivatal érdemi vizsgálat nélkül elutasított, mivel az nem a jogosulttól származott. A Kolozsvári Bíróság 2011. október 6. napján megtartott nyilvános ülésén elrendelte a magyar bíróság megkeresését a joghatóság tisztázása ügyében. A gyámhivatal a 2011. december 9. napján hozott végzésével az eljárás felfüggesztését megszüntette és a joghatóság kérdésében történő jogerős bírósági döntésig eljárását hivatalból ismételten felfüggesztette. A döntés ellen az apa fellebbezést nyújtott be.

A helyi bíróság a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, a Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) (a továbbiakban: 2201/2003/EK rendelet) 8. cikk (1) bekezdésében megállapította a magyar bíróság joghatóságát mind az apa szülői felügyeleti jogának megszüntetése iránti perben, mind pedig az apai kapcsolattartás újraszabályozása iránt folyó perben.

A hivatalvezető kiemelte, hogy a magyar és a román bíróság által hozott ideiglenes döntések szabályozása ugyanazon gyermekekre vonatkozott, azonban a magyar bíróság által hozott jogerős és végrehajtható döntés megelőzte a román bíróság döntését.

A 2201/2003/EK rendelet 8. cikk (1) bekezdése értelmében egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésekor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik. A rendelet 20. cikke szerint ideiglenes intézkedés a tagállam területén tartózkodó személyek tekintetében hozható, a gyermekek azonban a hivatkozott román bírósági ideiglenes intézkedés meghozatala időpontjában, sem az azóta eltelt időszakban nem tartózkodtak Románia területén.

A gyámhivatal a helyi bíróság, mint joghatósággal rendelkező bíróságnak az ügyben történt jogerős döntéshozatalára tekintettel a panaszos apa kérelmét a 2012. január 30. napján hozott végzésével (20001-11/2012.) elutasította, ami ellen az apa 2012. február 23. napján fellebbezést nyújtott be. Véleménye szerint a gyámhivatal jogszabálysértő módon tagadta meg a bírósági döntés végrehajtását.

A megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala a 2012. április 2-án kelt végzésével a városi gyámhivatal döntését helybenhagyta, megállapítva, hogy az jogszerűen járt el. Kiemelte, hogy a gyámhivatal eljárása során köteles vizsgálni a külföldi határozat elismerhetőségét. Megállapította továbbá, hogy a román bíróság ideiglenes intézkedése nem ismerhető el, így az nem végrehajtható, erre tekintettel a gyámhivatal az apa kérelmét jogszerűen utasította el.

2) A **helyi bíróság** a megyei bíróság által 2009. november 30-án kelt ítéletben szabályozott kapcsolattartást az apa szülői felügyeleti jogának megszüntetése iránt indított perben 2010. november 29-én kelt végzésében ideiglenes intézkedéssel felfüggesztette, egyben kötelezte a feleket (az apát és az anyát), hogy az ellenőrzött kapcsolattartás helye és időpontja meghatározása érdekében vegyék fel a kapcsolatot a városi gyámhivatallal. E döntését a 2010. december 10-én kelt végzésével megismételte, egy másik városi gyámhivatalhoz utalva a szülőket.

A szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt indított perben a bíróság 2011. április 19-én kelt, előzetesen végrehajtható végzésében telefonos kapcsolattartást határozott meg. Az indokolásból kiderült, hogy az apa romániai előzetes letartóztatását időközben feloldották, de az országot nem hagyhatja el, ezért azt kérte a bíróságtól, hogy telefonos kapcsolattartást biztosítson részére.

Az apa később kérte a bíróságtól a kapcsolattartás felfüggesztésének megszüntetését és kapcsolattartásra való feljogosítását, arra való hivatkozással, hogy a román hatóságok erre a célra Magyarországra engednék, első alkalommal 2011. október 28., 29., 30. napján. A bíróság az apa kérelmét 2011. október 25-én kelt végzésével elutasította.

3) A Kolozsvári Bíróság a 2011. október 17-én kihirdetett, 13246/211/2011. számú polgári határozatával ideiglenesen szabályozta az apa, az apai nagyanya és a két gyermek közötti kapcsolattartást. A határozat hivatalos fordításából kiderül, hogy az apa arra hivatkozva kérte a kapcsolattartás romániai szabályozását, hogy az ellene folyamatban lévő büntetőeljárás során alkalmazott intézkedések miatt nem hagyhatja el Romániát és ezért nem láthatja gyermekeit. Az anya, mint alperes hivatkozott a román hatóságok illetékességének¹ hiányára, illetve ítélt dologra. A bíróság megkereste határidő tűzése nélkül a magyar bíróságot, elutasította a kifogást, majd ideiglenes intézkedést hozott.

A bíróság a román nemzeti jogra való hivatkozással megállapította, hogy fennáll a sürgősség, mint az ideiglenes intézkedés meghozatalának előfeltétele, illetve a gyermek felsőbbrendű érdeke is azt kívánja, hogy döntést hozzanak, annak elmaradása ugyanis gyakorlatilag a felperes apa jogvesztésével járna, hiszen a gyermekeivel való személyes és közvetlen kapcsolatának megtiltását eredményezné. A döntés szerint mindegyik hónap első hétvégén, péntek 16 óra és vasárnap 18 óra közti intervallumban, illetve nyári vakációban július 1-je 9 órától július 21. 16 óráig tart a látogatás, amely úgy valósul meg, hogy a felperes elviheti a gyerekeket az anya lakóhelyéről és Romániába viheti őket, a látogatási program végén pedig visszaviszik őket az anya lakóhelyére. Az ideiglenes intézkedés időtartama a 26948/211/2011. számú polgári ügy elbírálásáig terjed, amelyben a román bíróság megkereste a magyar bíróságot a joghatóság megállapítása érdekében, és amelyben a válaszára nyitva álló határidő 2012. január 12. A határozat fellebbezés hiányában 2011. október 24-én jogerőre emelkedett, majd az alapján 2011. november 4-én kiállították a 2201/2003/EK rendelet szerinti láthatási jogokra vonatkozó igazolást.

4) Az apa 2011. november 6-án kelt kérelmében kérte első alkalommal a gyámhivataltól a Kolozsvári Bíróság fent hivatkozott határozatának végrehajtását soron kívül, arra való hivatkozással, hogy az közvetlenül végrehajtható, kérte továbbá az elmaradt kapcsolattartás pótlását.

Kérte mindemellett a gyermekek védelembe vételi eljárását tekintettel arra, hogy álláspontja szerint az anya a gyermekeket öellene neveli. A városi gyámhivatal hiánypótlási felhívásában az iratok hiteles fordításának benyújtására szólította fel az apát, illetve értesítette az anyát az eljárás megindulásáról. Az apa 2011. november 16-án kelt, a gyámhivatalhoz november 21-én érkezett kérelmében a hiánypótlásnak eleget tett, egyszersmind kérte a hatóságot, hogy szabjanak ki bíróságot az anya ellen, mert megakadályozta a november 4-i kapcsolattartást.

A városi gyámhivatal 2011. november 22-én hozott 20186-7/2011. számú végzésével a kapcsolattartás végrehajtása iránt indul eljárását felfüggesztette, a Nemzeti Erőforrás Minisztériuma állásfoglalásának kialakításáig. A gyámhivatal a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) 164. §-ára hivatkozott, mely szerint, ha a gyámhatósági eljárásban a külföldi jog alkalmazhatósága, az alkalmazandó külföldi jog tartalma vagy az alkalmazandó külföldi jog kétes, az iratokat a miniszterhez kell felterjeszteni véleménykérés céljából. Mindez a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) szerint előkérdésnek minősül, így az eljárást fel kell függeszteni.

A gyámhivatal a minisztérium állásfoglalását atekintetben kérte ki, hogy érdemben utasítsa-e el az apa kérelmét – mivel kérelme egy olyan bírósági határozaton alapul, amelyet álláspontjuk szerint joghatóság hiányában hoztak, így nem hajtható végre –, vagy alkalmazzák a 2201/2003/EK rendelet szabályait, ezzel a jogerős magyar bírósági döntést figyelmen kívül hagyva.

¹ a fordítás szerint, valójában a joghatóság hiánya

Az apa 2011. november 29-én kelt és 30-án kiegészített kérelmében ismételten kérte a román bírósági határozat soron kívül való végrehajtását, egyszersmind a gyámhivatal intézkedését a soron következő, 2011. december 2-4. között esedékes kapcsolattartás megvalósítása érdekében. A két iraton nem szerepel sem az érkeztetés, sem pedig az iktatás, ugyanakkor a járási hivatal megküldött egy feljegyzést is, ami szerint két férfi munkaidőn kívül, december 4-én nyújtotta át az iratokat, amit a pénzügyi osztály munkatársa átvett.

A gyámhivatalhoz 2011. december 8-án érkezett meg a minisztérium tájékoztatása. A minisztérium a 2011/2003/EK rendelet szülői felelősségre vonatkozó joghatósági rendelkezéseit elemezve kiemelte, hogy az általános joghatóságra vonatkozó rendelkezés alapján Magyarország rendelkezik joghatósággal az ügyben, továbbá ideiglenes intézkedést sem hozhatott volna a román bíróság, ugyanis a gyermekek nem tartózkodtak Romániában. Mindezek alapján azt javasolta a gyámhivatal számára, hogy – tekintettel arra, hogy a román bíróság időközben már megkereste a magyart – a végrehajtási eljárást függeszse fel, amíg a két érintett bíróság tisztázza a joghatósági kérdést.

2011. december 9-én érkezett meg a gyámhivatalhoz az apa fellebbezése, amelyet a gyámhivatal 2011. november 22-én kelt, 20186-7/2011. számú, eljárást felfüggesztő végzése ellen nyújtott be. Álláspontja szerint a Kolozsvári Bíróság határozata a 2201/2003/EK rendelet 41. cikk (1) bekezdésének értelmében közvetlenül végrehajtható, a szükséges igazolást kiállította, a hiteles fordítást csatolta és kérte a végrehajtást, így az eljárás lefolytatásának nincsen akadálya, a külföldi jog alkalmazhatósága nem kétes, hanem egyértelmű. Hasonlóképpen, a Gyer. alapján is az igazolással ellátott külföldi határozat végrehajtását foganatosítani kell.

Ugyanezen a napon a gyámhatóság a minisztérium javaslatának megfelelően a kapcsolattartás végrehajtása iránt indult eljárás felfüggesztését megszüntette, egyidejűleg azt ismét felfüggesztette (20186-11/2011. számon), a joghatóság kérdésében történő jogerős bírósági döntés meghozataláig. Az indokolás szerint a Kolozsvári Bíróság 2011. október 6-án kelt határozatával elrendelte a magyar bíróság megkeresését a joghatóság eldöntése érdekében. Mivel ez az ügy szempontjából előkérdés, a gyámhivatal a kérdés eldöntéséig felfüggeszti az eljárását.

Szintén ugyanezen a napon a gyámhivatal 20186-12/2011. számon az apának a 20186-7/2011. számú, felfüggesztő végzés elleni fellebbezését érdemi vizsgálat nélkül elutasította, arra való hivatkozással, hogy az nem a jogosulttól származik. Az apa ugyanis nem személyesen, hanem jogi képviselője útján tette meg a nyilatkozatát (csak a jogi képviselő aláírása szerepelt a beadványon, az apáé nem), a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény azonban csak személyes nyilatkozattételre ad lehetőséget.

5) A gyámhivatal 2011. december 12-én kelt, az apának és az anyának címzett tájékoztatásában felhívta a figyelmüket a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségére. 2011. december 15-én a gyámhivatal ügyintézője felvette a kapcsolatot az ügyben eljáró bíróval, aki tájékoztatta, hogy a Kolozsvári Bíróság megkeresésére közölni fogja, hogy a magyar bíróságnak fennáll a joghatósága.

6) Az apa legközelebb 2011. december 21-én élt fellebbezéssel, a 20186-11/2011. és a 20186-12/2011. számú végzések ellen. Ebben kiemelte, hogy jogszabálysértő fellebbezésének érdemi vizsgálat nélküli elutasítása (20186-12/2011.) arra való hivatkozással, hogy az nem a jogosulttól származik, mert a Ket. alapján jogosult volt jogi képviselő útján eljárni, míg a Gyer. hivatkozott rendelkezése a kapcsolattartással kapcsolatos nyilatkozatokra terjed ki, amibe nem tartozik bele a fellebbezés. Mindezekon túl ismételten kifejtette abbéli álláspontját, hogy jogszabálysértő az eljárás felfüggesztése (20186-11/2011.).

7) A megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala 2012. január 19-én három végzést hozott, melyekben elbírálta az apa 20186-7/2011., 20186-11/2011. és a 20186-12/2011. számú végzésekkel szemben benyújtott fellebbezéseit.

A megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala a 20186-7/2011. számú végzést, melyben a városi gyámhivatal az eljárást a Nemzeti Erőforrás Minisztériuma állásfoglalásáig felfüggesztette, helybenhagyta. Megállapított, hogy a gyámhivatal jogszabályszerűen járt el.

Indokolásában kiemelte, hogy a városi gyámhivatal az ügy előzményi iratai alapján tudomással bírt arról, hogy az apa ellen szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti per van folyamatban, melynek keretében a bíróság 2010. december 10-én kelt végzésével a korábban szabályozott kapcsolattartást felfüggesztette, 2011. április 19-én kelt végzésével ideiglenes intézkedés keretében telefonos kapcsolattartást szabályozott, 2011. október 25-én kelt végzésével pedig elutasította az apa kapcsolattartás felfüggesztése és ellenőrzött kapcsolattartásra való feljogosítás iránti kérelmét. Az apa a kapcsolattartás felfüggesztése és a telefonos kapcsolattartás szabályozását követően fordult a kolozsvári bírósághoz, majd a városi gyámhivataltól a telefonos kapcsolattartás végrehajtását kérte, amely után kérte a kolozsvári bíróság döntésének végrehajtását is. A városi gyámhivatal a magyar bíróság végzésének végrehajtása iránti kérelmet elbírálta. Mivel azonban ugyanabban a tárgyban két ellentétes tartalmú döntés nem hajtható végre, a városi gyámhivatal körültekintő és jogszerű eljárást követett, amikor az általa végrehajtandó döntés meghatározása, azaz az ügyben eljáró bíróságok joghatóságának tisztázása érdekében eljárást folytatott. Mivel a joghatóság megállapítása nem tartozik a városi gyámhivatal hatáskörébe, ezért a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumhoz fordult, melynek válaszáig eljárását felfüggesztette. A fellebbező apa véleményét nem támasztja alá a Kolozsvári Bíróságnak a Budapesti II. és III. Kerületi Bírósághoz intézett megkeresése, és a megkeresett bíróság 2011. december 15-én kelt, a magyar bíróság joghatóságának fennállásáról szóló tájékoztatása sem.

A megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala helybenhagyta a városi gyámhivatal 20186-11/2011. számú végzését is. A városi gyámhivatal megállapította, hogy az előtte folyó eljárásban az ügy eldöntése a joghatóság előzetes elbírálásától függ, mely más szerv (a bíróság) hatáskörébe tartozik, ezért a kérdés eldöntéséig felfüggesztette eljárását. A megyei kormányhivatal szerint a városi gyámhivatal körültekintő és jogszerű eljárást követett, a joghatóság eldöntéséig az eljárást fel kell függeszteni, elsőként a minisztériumi vélemény megérkezéséig, majd a bíróság döntéséig.

Szintén helybenhagyta a megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala a 20186-12/2011. számú végzést is, melyben fellebbezését érdemi vizsgálat nélkül utasították el arra való hivatkozással, hogy azt nem személyesen terjesztette elő (nem írta alá). A kormányhivatal indokolása szerint a Gyer. nem szűkíti a személyesen megtehető jognyilatkozatok körét, melyek közé így a fellebbezés is beletartozik, vagyis az apa álláspontjával szemben azt is személyesen kell előterjeszteni.

8) Románia szegedi főkonzulátusa 2012. január 9-én kelt levelében tájékoztatást kért a városi gyámhivataltól arról, hogy miért nem hajtják végre a román bíróság döntését. A városi gyámhivatal Románia szegedi főkonzulátusa számára 2012. január 17-én kelt levelében rövid tájékoztatást nyújtott az ügyben felmerült joghatósági problémáról.

9) A helyi bíróság a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt indított per során a Kolozsvári Bíróság 2011. december 8-án érkezett megkeresésére válaszul a 2011. december 15-én kelt levelében azt a tájékoztatást adta, hogy a magyar bíróság joghatósága fennáll, mind a szülői felügyelet megszüntetése, mind pedig az apai kapcsolattartás szabályozása kérdésében. 2011. december 22-én kelt levelében a K. Városi Bíróság, hivatkozással a Kolozsvári Bíróság 26948/211/2011. számú ügyben keletkezett megkeresésére, szintén tájékoztatta a bíróságot a gyermekek kapcsolattartása ügyében fennálló joghatóságáról.

10) A városi gyámhivatal 2012. január 20-án kelt végzésével a kapcsolattartás végrehajtása iránt indult eljárás felfüggesztését megszüntette, mivel a bíróság döntést hozott, megállapítva, hogy a 2201/2003/EK rendelet értelmében a magyar bíróság joghatósággal rendelkezik mind az apa szülői felügyeleti jogának megszüntetése iránti kérelem, mind pedig az apai kapcsolattartás újraszabályozása iránt előterjesztett viszontkereset tekintetében. A végzés fellebbezés hiányában 2012. február 14-én jogerőre emelkedett.

Ezt megelőzően az apa 2012. január 16-án kelt kérelmében ismételten a román bíróság döntésének végrehajtását kérte, a korábbiakhoz hasonlóan arra hivatkozva, hogy a gyámhivatal nem jogosult felülbírálni a Kolozsvári Bíróság döntését, az jogerős, és végrehajtható. Bejelentette egyszersmind, hogy közigazgatási jogkörben elkövetett károkozás miatt kártérítési igényt kíván érvényesíteni a gyámhivatal és az anya ellen, egyetemlegesen. Vagyoni kárt okoztak számára ugyanis azzal, hogy utazási, illetve ügyvédi költsége merült fel, nem vagyont pedig azért, mert nem láthatja gyermekeit. Hivatkozott továbbá a BH1994. 318. számú, legfelsőbb bírósági határozatra, amely szerint a kapcsolattartás jogellenes megghiúsítása kártérítési igényt von maga után.

A kérelem a városi gyámhivatalhoz 2012. január 23-án – vagyis a felfüggesztés megszüntetését követően – érkezett. A gyámhivatal 2012. január 30-án kelt, 20001-11/2012. számú végzésével hozott érdemben döntést az ügyben, az apa kérelmét elutasítva. Indokolásában megállapította, hogy a 2201/2003/EK rendelet 8. cikk (1) bekezdése értelmében egy tagállam bírósági joghatósággal rendelkezik olyan gyermekek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésekor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik. Az érintett két kislány szokásos tartózkodási helye születésüktől fogva Magyarország területén van. A rendelet 20. cikke szerint ideiglenes intézkedés a tagállam területén tartózkodó személyek tekintetében hozható, e feltétel azonban a gyermekek esetében nem állt fenn. Az apa a döntés ellen fellebbezést nyújtott be, mely a városi gyámhivatalhoz 2012. február 23-án érkezett meg. Ebben ismételten hivatkozott arra, hogy a városi gyámhivatal számára semmilyen jogszabály sem biztosít jogkört arra, hogy a végrehajtható bírósági döntést felülbírálja, ilyen lehetősége a minisztériumnak, illetve a magyar bíróságnak sincs. Álláspontja szerint erre vezethető vissza az is, hogy a gyámhivatal jogszabályi rendelkezésre nem is hivatkozik az elutasításkor, ami ebből a szempontból is jogszabálysértő. Mindezek alapján ismételten kéri az esedékes kapcsolattartás biztosítását, illetve az elmaradtak pótlását. Hivatkozik mindezekon túl az Emberi Jogok Európai Bíróságának a Németh Zoltán v. Magyarország ügyben született döntésére, melyben 20 000 Euró kártérítés megfizetésére kötelezte az országot, amiért nem tett meg mindent az apai kapcsolattartás biztosítása érdekében. Egyszersmind k érte a gyermekek védelembe vételét.

11) A 26948/211/2011. számú ügyben ezt követően a Kolozsvári Bíróság a magyarországi K. Városi Bíróság, mint illetékes bíróság részére 2012. február 2-án átadta az ügy elbírálását, ezzel pedig a kapcsolattartást szabályozó ideiglenes intézkedés a fentieknek megfelelően hatályát veszítette².

12) Románia szegedi főkonzulátusa 2012. február 28-án kelt levelében az apa hozzájuk intézett kérésének megfelelően a városi gyámhivatal segítségét kérte a soron következő, 2012. március 2-i kapcsolattartás megvalósítása érdekében.

13) Az apa legközelebb a 2012. március 2-án érkezett kérelmében kérte a román bíróság intézkedésének végrehajtását. A városi gyámhivatal 2012. március 7-én kelt végzésével a kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasította arra való hivatkozással, hogy azt már korábban elbírálta, elutasító döntésével szemben pedig jogorvoslati eljárás volt folyamatban a megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala előtt.

² Id. 3) pont: „Az ideiglenes intézkedés időtartama a 26948/211/2011. számú polgári ügy elbírálásáig terjed.”

Az apa ez utóbbi végzéssel szemben szintén fellebbezést nyújtott be, mely 2012. március 29-én érkezett meg a városi gyámhivatalhoz. Álláspontja szerint a gyámhivatal nem bírálta el korábban a márciusi kapcsolattartására vonatkozó kérését, a korábbi kérelmeiben ugyanis időben korábbi időpontra vonatkozóan kérte a kapcsolattartásra vonatkozó külföldi határozat végrehajtását, továbbá változatlan tényállásról sem lehet beszélni, hiszen a gyámhivatal egyszer sem teljesítette tényállás-tisztázási kötelezettségét. Fellebbezésében azt is kiemelte, hogy az eljárás többszöri – jogszabályellenes – felfüggesztése által a városi gyámhivatal túllépte az eljárásra vonatkozó ügyintézési határidőt.

A megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala a városi gyámhivatal végzését 2012. május 14-én kelt végzésével helybenhagyta.

14) Az apa a városi gyámhivatalhoz 2012. március 6-án érkezett keresetével a megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala három végzésének bírósági felülvizsgálatát kérte. A támadott három döntés a városi gyámhivatal 20186-7/2011., 20186-11/2011. és a 20186-12/2011. számú végzéseivel³ szembeni fellebbezéseit elutasító döntések.

Az apa álláspontja szerint jogszabálysértő módon utasította el a városi gyámhivatal fellebbezési kérelmét arra való hivatkozással, hogy nem az arra jogosulttól származik, ugyanis a fellebbezés jogorvoslati kérelem, nem pedig olyan, a kapcsolattartással kapcsolatos jognyilatkozat, mely csak személyesen terjeszthető elő.

A végrehajtási eljárás felfüggesztése és annak helybenhagyása is jogszabálysértő módon történt, mert nem merült fel olyan előkérdés, ami miatt erre szükség lett volna, a 2201/2003/EK rendelet 21. cikke ugyanis kimondja, hogy külön eljárás nélkül ismerik el a tagállamok valamely más tagállamban hozott döntést. Hasonlóképpen, a Gyer. 166. § (1) bekezdése sem ad mérlegelési lehetőséget a gyámhivatal részére az igazolással ellátott külföldi határozatok végrehajtása tekintetében. Mindezek ellenére a városi gyámhivatal az eljáró román bíróság joghatóságát kezdte el vizsgálni, ezzel jelentősen elhúzva az eljárást.

Iratellenes a gyámhivatal azon hivatkozása is, hogy ugyanazon ügyben két ellentétes tartalmú döntés nem lehet hatályban, ilyen ugyanis nincs, a 2010-es magyar kapcsolattartási határozat végrehajtását ugyanis a bíróság felfüggesztette.

Jogszabálysértő a döntés amiatt is, mert nem tett eleget a városi gyámhivatal indokolási kötelezettségének, amikor nem jelölte meg azt a jogszabályt, amely alapján nem köteles végrehajtani a külföldi bíróság határozatát, ilyen jogszabály pedig egyébként sem létezik. Mindezekon túl a 2201/2003/EK rendelet gyámhivatal által hivatkozott 8. cikk (1) bekezdése sem megfelelő hivatkozási alap, hiszen az a szülői felelősséggel kapcsolatos kérdésekre vonatkozik, melyek itt szóba sem jöhetnek.

Össességében a városi gyámhivatal jogszabálysértő módon járt el az apa szerint, mert nem tartotta be a jogszabályi rendelkezéseket és nem hajtotta végre a jogerős és végrehajtható döntést, jogos érdekeit feleslegesen korlátozta és szorította olyan keretek közé, amelyek következtében jogait nem tudta gyakorolni, nem mozdította elő ügyféli jogainak gyakorlását, mindezek által pedig az eljárás rendkívül költségessé vált.

Mindezekre való hivatkozással az apa kérte a bíróságtól az érintett döntések hatályon kívül való helyezését és a gyámhivatal új eljárás lefolytatására való kötelezését.

15) A megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala 2012. március 22-én kelt végzésével a városi gyámhivatal 20186-12/2011. számú végzését, melyben érdemi vizsgálat nélkül utasította el az apa jogi képviselője által előterjesztett kérelmet, megsemmisítette. A végzés értelmében az apa két fellebbezést is benyújtott ugyanazon elsőfokú, eljárást felfüggesztő végzéssel szemben, egyikén szerepelt az aláírása, míg a másikon nem. Mivel a jogi képviselő külön irattal és alkalommal, de az apa képviselőjében terjesztette elő az azonos tartalmú fellebbezést, ezért azt nem kell külön fellebbezésnek tekinteni, és külön elbírálni.

³ Id. 7) pont

Erre való tekintettel az elutasító végzést megsemmisítette, mivel pedig a másik fellebbezést már elbírálta, az ügyben nem maradt elbírátlan fellebbezés.

16) A törvényszék, tekintettel arra, hogy a megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala a városi gyámhivatal 20186-12/2011. számú végzését ugyan először helybenhagyta, azonban később döntését visszavonva a végzést megsemmisítette, érdemi vizsgálat nélkül, hivatalból elutasította a végzés elleni bírósági felülvizsgálat iránti kérelmet.

A gyámhivatal 20186-7/2011., illetve 20186-11/2011. számú végzéseit helybenhagyó döntésekkel szemben benyújtott bírósági felülvizsgálat iránti kérelmet a törvényszék peren kívüli eljárásban érdemben elbírálta és elutasította.

Végzésében hivatkozik a bíróság a 2201/2003/EK rendelet 8. cikk (1) bekezdésére, amely az általános joghatóságot szabályozza. Jelen esetben a városi gyámhatóságnak rendelkezésére állt a bíróság 2010. december 10. napján kelt végzése, mely a korábban szabályozott kapcsolattartást felfüggesztette és kötelezte a feleket, hogy az ellenőrzött kapcsolattartás helye és időpontja meghatározása érdekében vegyék fel a kapcsolatot a gyámhivatallal. Később a bíróság ideiglenes intézkedéssel telefonos kapcsolattartást szabályozott 2011. április 19. napján kelt végzésével. E döntések mellett rendelkezésre állt a Kolozsvári Bíróság 2011. október 17. napján kelt ideiglenes intézkedése is, mely szintén szabályozta a kapcsolattartást. Mindezek alapján teljességgel iratellenes a bíróság szerint az apa azon állítása, mely szerint nem volt két, ellentétes tartalmú bírósági határozat a kapcsolattartás időszakait, időpontját és korlátozottságát illetően. Az ellentétes tartalmú bírósági határozatokból pedig okszerűen következik az, hogy a gyámhivatal vizsgálta, melyik bíróság rendelkezik joghatósággal a kiskorúak és az apa kapcsolattartásának körében, ezáltal melyik bíróság határozatának végrehajtása a feladata.

E körben a Gyer. 164. §-a tartalmaz rendelkezést, miszerint ha a gyámhatósági eljárásban a külföldi jog alkalmazhatósága, az alkalmazandó külföldi jog tartalma vagy az alkalmazandó nemzetközi szerződés kétes, az iratokat – a fellebbezés elbírálására jogosult hatóság útján – a miniszterhez kell felterjeszteni véleménykérés céljából. A miniszter véleménye kialakítása érdekében megkeresi az igazságügyért felelős minisztert, illetve a külpolitikáért felelős minisztert. Helyesen járt el tehát a gyámhivatal akkor, amikor az eljárást felfüggesztette, mivel az ügy érdemi eldöntése előzetes kérdés elbírálásától függött. Ugyancsak nem sértett jogszabályt a gyámhivatal akkor sem, amikor a miniszter állásfoglalásának beérkezését követően a joghatóság kérdésében való jogerős bírósági döntésig a gyámhivatali eljárást felfüggesztette.

Az adatok alapján megállapítható, hogy mind a román bíróság, mind a magyar bíróság az apa és a gyermekek közötti kapcsolattartás vonatkozásában ideiglenes intézkedést hozott. A két bíróság között a joghatóság kérdésének jogerős elbírálását, eldöntését követően lesz a városi gyámhivatal abban a helyzetben, hogy a joghatósággal rendelkező román vagy magyar bírósági ideiglenes intézkedést végrehajtsa.

Mindezek alapján a bíróság az apa kérelmét elutasította.

17) A fenti iratok alapján megállapítható tehát, hogy az apa a magyar bíróság 2011. április 19-én kelt, kapcsolattartás tárgyában hozott végzését követően, romániai tartózkodása során fordult a Kolozsvári Bírósághoz arra való hivatkozással, hogy az ország elhagyásának tilalma miatt nem tud kapcsolatot tartani gyermekeivel. Az anya perbe bocsátkozott, hivatkozva a román hatóságok joghatóságának hiányára, illetve ítélt dologra. A bíróság elutasította a kifogást, majd a 2011. október 17. napján kihirdetett és 2011. október 24. napján jogerőre emelkedett polgári határozatával ideiglenesen szabályozta az apai kapcsolattartást. 2011. november 4-én az apa kérelmére kiállították a 2201/2003/EK rendelet szerinti láthatási jogokra vonatkozó igazolást. Az ideiglenes intézkedés időtartama a határozat szerint a 26948/211/2011. számú polgári ügy elbírálásáig terjedt.

A Kolozsvári Bíróság a magyarországi K. Városi Bíróság részére végül 2012. február 2-án adta át az ügy elbírálását, miután megállapította, hogy arra a magyar bíróság rendelkezik joghatósággal, ezzel pedig a kapcsolattartást szabályozó ideiglenes intézkedés hatályát veszítette. Az apa 2011. október 24. és a 2012. február 2-i döntés közötti időben számtalan alkalommal (2011. november 6., 2011. november 29., 2012. január 16., 2012. március 2.) kérte a városi gyámhivataltól a Kolozsvári Bíróság ideiglenes intézkedésének végrehajtását.

Első alkalommal 2011. november 6-án fordult a hatósághoz, mely hiánypótlást követően 2011. november 22-én, 20186-7/2011. számú végzésével eljárását felfüggesztette és megkereste a minisztert a joghatóság kérdésében. A végzés ellen az apa fellebbezett (két példányban, az egyiket szerepelt az aláírása, a másikon nem), azt azonban 2011. december 9-én érdemi vizsgálat nélkül elutasította a városi gyámhivatal (20186-12/2011.). Ugyanezen a napon, a miniszter válaszát követően az eljárás felfüggesztését megszüntette, majd ismételt a felfüggesztésről döntött, a bírósághoz fordulva a joghatóság kérdésében (20186-11/2011.). Az apa mind az érdemi vizsgálat nélküli elutasítás, mind pedig az ismételt felfüggesztés ellen fellebbezést nyújtott be, 2011. december 21-én. A megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala 2012. január 19-én helybenhagyta az első felfüggesztő végzést, az érdemi vizsgálat nélküli elutasítást, illetve a második felfüggesztő végzést is. Az apa a döntésekkel szemben 2012. március 6-án bírósági felülvizsgálat iránti eljárást kezdeményezett. A megyei kormányhivatal 2012. március 21-én az érdemi vizsgálat nélküli elutasítást helybenhagyó végzését visszavonta, az elutasító végzést pedig megsemmisítette, arra való hivatkozással, hogy az apa két példányban nyújtotta be a fellebbezését, az egyiket elbírálta, így az elutasított példányt nem kellett volna vizsgálni. A bíróság elutasító döntést hozott.

Ezt követően 2011. november 29-én kérte a következő kapcsolattartás végrehajtását, kérelmével kapcsolatban hatósági döntést nem találtam a megküldött iratanyagban.

Az apa 2012. január 16-i kérelmét január 30-án elutasította városi gyámhivatal, az elutasítás ellen február 23-án fellebbezett. Időközben, január 20-án a gyámhivatal az eljárás felfüggesztését megszüntette. Az apa legutoljára 2012. március 2-án kérte a végrehajtást, amit a gyámhivatal ítélt dologra való hivatkozással március 7-én utasított el. A döntés ellen az apa március 29-én fellebbezett, a helybenhagyó végzés pedig május 14-én született meg. Az apa ezt követően, 2012. augusztus 23-án fordult hivatalomhoz.

Az alkalmazott jogszabályok

- a Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről
- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény
- gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet

A vizsgálat megállapításai

A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) határozza meg. A 18. § (1) bekezdésének a) pontja szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A gyermekvédelmi és gyámügyi feladat-és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdésének b) pontja, (2) bekezdése, 2. § (1) bekezdése, illetve 9. § b) pontja értelmében a gyámhatóság feladat- és hatáskörét – 2011-ben, amikor a panaszos apa először fordult a hatósághoz, egészen 2012. december 31-ig – többek között a városi gyámhivatal gyakorolta. A Kormány városi gyámhivatalként a települési önkormányzat polgármesteri hivatalának önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező gyermekvédelmi és gyámügyi ügyintézőjét jelölte ki. A városi gyámhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi igazgatási ügyekben általános első fokú hatóságként járt el, amely a rendeletben meghatározott kivételekkel ellátta mindazon feladatokat, amelyeket jogszabály az elsőfokú gyámhatóság hatáskörébe utalt. Ide tartozott többek között a bíróság, valamint a városi gyámhivatal által szabályozott kapcsolattartás végrehajtásáról való intézkedés is.

2013. január 1-jétől a városi gyámhivatal feladatait ugyanezen rendelet 1. § (1) bekezdés b) pontja, illetve (2) bekezdése alapján a járási gyámhivatal gyakorolja, amely a megyei kormányhivatal járási hivatalának szakigazgatási szerve. A fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. évi CXXVI. törvény 3. § (1) bekezdése, illetve 5. § (2) bekezdése értelmében a fővárosi és megyei kormányhivatal része a járási hivatal. A járási hivatal, illetve a járási hivatal szakigazgatási szerve hatáskörét önállóan gyakorolja.

Az Alaptörvény 17. cikke értelmében a fővárosi és megyei kormányhivatal a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve. A fővárosi és megyei kormányhivatalokról szóló 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése szerint a fővárosi és megyei kormányhivatal szervezeti egységeként működő ágazati szakigazgatási szerv – többek között – a szociális és gyámhivatal a szociális, gyermekvédelmi, gyermekjóléti, és gyámügyi feladatok ellátására.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a városi gyámhivatal, a járási gyámhivatal, illetve a megyei kormányhivatal szociális és gyámhivatala államigazgatási szerv, amelyek így az Ajbt. (1) bekezdésének a) pontja értelmében közigazgatási szervnek minősülnek.

Az Ajbt. 18. § (3) bekezdés e) pontja értelmében az alapvető jogok biztosa nem vizsgálhatja bíróság tevékenységét. Jelen esetben a panaszos három elutasító végzés bírósági felülvizsgálatát kezdeményezte, melyek közül kettőt a bíróság érdemben el is bírált, így e két esetben a hatásköröm kizárt, a többi végzés tekintetében azonban fennáll a hatásköröm.

Az ügy érdeme tekintetében

1) A hatóságoknak, annak érdekében, hogy döntést tudjanak hozni a panaszos ügyében (illetve más, hasonló ügyben), alapvetően a 2201/2003/EK rendelet láthatási jogokra vonatkozó rendelkezéseit (illetve bizonyos tekintetben az arra épülő joggyakorlatot) kell(ett volna) ismerniük, ami már önmagában is atipikussá teszi a jelenleg vizsgált helyzetet.

Magyarországnak az Európai Unióhoz történő csatlakozását követően alkalmazandó, közvetlenül hivatkozható joggá váltak az Európai Unió polgári eljárásjogi szabályai is, így a magyar szervek (értve ez alatt leginkább a bíróságokat) számára a nemzeti jogot megelőzve kötelező vált azok alkalmazása a határon átnyúló, vagyis külföldi tényállási elemet tartalmazó ügyekben. E rendelkezések célja elsődlegesen a polgári eljárásjog néhány területének – így a joghatóságnak, a külföldi határozatok elismerésének, illetve végrehajthatóságuknak stb. – az egységesítése, az eljárások megkönnyítése volt. E kérdések előzetes tisztázása tehát elengedhetetlen, a nemzeti jog alkalmazására csak ezt követően kerülhet sor.⁴

⁴ Részletesen ld. Kengyel Miklós – Harsági Viktória: Európai polgári eljárásjog. Osiris Kiadó Budapest, 2006 35., 539-560., 581-596.

Jelen ügyben a külföldi elemet az adta, hogy a panaszos apa kettős állampolgár, továbbá Románia területén tartózkodott és emiatt ügyében a román bíróság ideiglenes intézkedést hozott. A tisztázandó kérdés az volt, hogy végre lehet-e, és ha igen, végre kell-e hajtani ezt a döntést, illetve ezt megelőzően még az, hogy ki és milyen eljárási rendben jogosult (és egyben köteles is) erről dönteni.

Áttekintve a 2201/2003/EK rendeletet, elsőként azt kell kiemelni, hogy az 1. cikk (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdés a) pontja alapján szülői felelősségen a kapcsolattartási jog gyakorlását is érteni kell. A rendelet rendszerében a gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben az általános joghatóság alapja a gyermek szokásos tartózkodási helye [8. cikk (1) bekezdés]. A szokásos tartózkodási hely fogalmának megállapításánál a rendelet nem utal vissza a nemzeti jogra, hanem autonóm jogértelmezést kíván a jogalkalmazótól, ennek megfelelően e fogalom alapvetően egy személy életvitelének tényleges központját jelenti, vagyis azt a helyet, ahová a szociális kapcsolatainak súlypontja helyeződik. A kiskorúak esetében kiemelt jelentőséggel bír a kapcsolatok körében a család: a gyermek szokásos tartózkodási helye ott van, ahol ténylegesen, az őt gondozó szülő akarata alapján található és tartózkodni köteles.

E joghatósági rendelkezést áttöri ugyanakkor a 15. cikk, amely lehetőséget teremt az ügy határon átnyúló átadására, amennyiben a gyermek alapvető érdekének ez felel meg, és a joghatósággal rendelkező bíróság úgy ítéli meg, hogy egy másik állam, amelyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi, alkalmasabb az ügy, vagy annak egy részének elbírálására (ez az ún. *forum non conveniens* elve). A szoros kapcsolatot megalapozhatja – többek között – a korábbi szokásos tartózkodási hely, illetve az állampolgársága szerinti hely is, azonban e lehetőség meglehetősen kivételes.

A joghatósággal kapcsolatban alapvető rendelkezés, hogy azt a tagállam bírósága automatikusan vizsgálja, és hivatalból magát joghatósággal nem rendelkezőnek kell nyilvánítania, ha azt állapítja meg, hogy a rendelet egyetlen rendelkezése értelmében sincsen joghatósága, azonban más tagállam joghatósága megállapítható (17. cikk).

Abban az esetben, ha párhuzamosan futnak eljárások az egyes tagállamokban, a rendelet rendezzi a perfüggőség kérdését is, méghozzá a megelőzés elvének alkalmazásával: ugyanazon gyermek esetén, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárását [17. cikk (2) bekezdés]. A perfüggőség a kezdőirat benyújtásának időpontjában áll be (ez eltérés a magyar belső jogi szabályozástól) (16. cikk), és alapvető feltétel, hogy azonos jogalapról, ugyanazon gyermekekre vonatkozzon a kérelem [19. cikk (2) bekezdés].

Főszabály szerint tehát ezek a rendelkezések érvényesülnek a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben.

Más a helyzet azonban az *ideiglenes intézkedések* alkalmazása esetén. Ezek ugyanis nem tartoznak a rendelet joghatósági szabályainak hatálya alá, vagyis akár joghatóság hiányában is eljárhat a bíróság, hiszen céljuk egy sürgős helyzet ideiglenes rendezése addig, amíg az arra jogosult el tud járni, ebből fakad egyben alkalmazásuk kivételessége is. Más szavakkal: az ideiglenes intézkedésre vonatkozó szabályok nem külön joghatóságot hoznak létre, hanem lehetővé teszik a belső jog alkalmazhatóságát, joghatóság hiányában is. A 20. cikk alkalmazásukat csak sürgős esetekben teszi lehetővé, kizárólag a tagállam területén található személyek, illetve vagyontárgyak tekintetében, és hatályukat veszítik, ha az érdemi ügyet tekintve joghatósággal rendelkező tagállam bírósága megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket. Azt, hogy mely bíróság jogosult az intézkedés meghozatalára, a belső jog határozza meg. Ráadásul a per főtárgya szerinti perfüggőség egy másik tagállamban az ideiglenes jogvédelem iránti kérelemre nézve nem fejt ki kizáró hatást.⁵

⁵ Id. Hans Hermann Mietz kontra Intership Yachting Sneek BV. C-99/96. sz. ügyben 1999. április 27-én hozott ítélet (ECR, 1999, I-02277.) Nr. 43.

Az eljárás lefolytatására és ezáltal a döntéshozatalra jogosultságot biztosító joghatósági szabályoktól el kell választani a már meghozott határozatok elismerhetőségének, majd pedig végrehajthatóságának kérdését.

A bírósági határozatok ugyanis főszabály szerint annak az államnak a területén fejtenek ki joghatást, ahol hozták őket, más állam területén csak akkor, ha elismerik őket. Határozat alatt érteni kell a szülői felelősségre vonatkozó határozatokat is, függetlenül a határozat elnevezésétől [2. cikk 4) pont]. A 2201/2003/EK rendelet az automatikus elismerés talaján áll, vagyis az elismerés önmagában nem igényel külön eljárást [21. cikk (1) bekezdés], ugyanakkor ez nem zárja ki azt, hogy bármelyik fél kérelmére a bíróság határozzon az elismerésről [21. cikk (3) bekezdés].

Az elismerés kapcsán fontos kiemelni, hogy a rendelet abból indul ki, hogy a tagállamok betartják a joghatósági szabályokat, ezért nem ad lehetőséget arra vonatkozóan, hogy a bíróságok felülvizsgálják a másik eljáró bíróság joghatóságát, pusztán az elismerés megtagadására ad lehetőséget (24. cikk). Hasonlóképpen nincsen lehetőség a határozat érdemi felülvizsgálatára sem (ez az ún. *révision au fond* tilalma) (26. cikk).

Az elismeréshez és végrehajthatóvá nyilvánításhoz szükség van a határozat hiteles másolatának, illetve a határozathozatal állama szerinti bíróság által kiállított igazolásra [37. cikk (1) bekezdés].

Ahogy arra fentebb is utaltam, főszabály szerint az elismerés automatikus, vagyis a hiteles másolat és az igazolás bírósághoz való benyújtásával a fél eleget tett kötelezettségeinek az elismerés, majd végrehajtás iránt. Ugyanakkor a bíróság hivatalból köteles vizsgálni az elismerést kizáró okok fennállását. Az elismerés megtörténte azonban önmagában nem jelent automatikus végrehajthatóságot, ahhoz szükség van egy külön eljárásra (ún. *exequatur*-eljárás).

E fenti szabályok a szülői felelősséggel kapcsolatos határozatok elismerhetőségére és végrehajthatóságára vonatkoztak. Mások az irányadó rendelkezések azonban a láthatási (vagyis kapcsolattartási) jogokra vonatkozó határozatokkal kapcsolatban [40. cikk (1) bekezdés a) pont], amelyeket *a végrehajthatóvá nyilvánítás szükségessége és az elismerés megtagadásának lehetősége nélkül ismernek el és hajtanak végre, e döntéseket tehát úgy kell tekinteni, mintha az adott ország bíróságának döntése lenne.*

Mindezeket alapul véve megállapítható tehát, hogy egy külföldi bíróság kapcsolattartásra vonatkozó, igazolással és hivatalos fordítással ellátott határozata automatikusan végrehajtható.

Ebből fakad a következő tisztázandó kérdésre is a válasz, ti. szükség van-e a tagállami bírósághoz való fordulásra ahhoz, hogy e határozatok végrehajthatóak legyenek, a válasz pedig nem. Tekintettel arra, hogy a külföldi határozatot a tagállami bíróság döntésével azonosnak kell tekinteni, az igazolás birtokában az érintett jogosult közvetlenül a gyámhivatalhoz fordulni, annak végrehajtását kérve. A közvetlen végrehajthatóságból, továbbá a kölcsönös bizalom elvéből fakad egyszersmind az is, hogy *a tagállam szerveinek láthatási jogokkal kapcsolatos határozat esetén nincs lehetőségük megtagadni a végrehajtást, még akkor sem, ha nyilvánvaló számukra, hogy a másik tagállam bírósága nem járhatott volna el, mert pl. nem rendelkezett joghatósággal az ügyben.*

További kérdésként merül fel azonban az is, hogy *ugyanilyen, közvetlenül végrehajtható határozatnak kell-e tekinteni az ideiglenes intézkedéseket is.* Erre a rendelet nem ad egyértelmű választ, azonban hivatkozhatóak az Európai Unió Bíróságának a C-523/07. sz. *A ügyben*⁶, a C-403/09. sz. *Detiček-ügyben*⁷, illetve a C-256/09. sz. *Purrucker-ügyben*⁸ tett megállapításai.

⁶ ld. <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62007CJ0523&lang1=hu&type=NOT&ancre=>

⁷ ld. <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62009CJ0403&lang1=hu&type=NOT&ancre=>

⁸ ld. <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62009CJ0256&lang1=hu&type=NOT&ancre=>

A C-523/07. sz. A ügyben kimondta a Bíróság, hogy a rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedések olyan gyermekek vonatkozásában alkalmazhatók, akiknek szokásos tartózkodási helye valamelyik tagállamban van, de ideiglenes és alkalmi jelleggel egy másik tagállamban tartózkodnak, és olyan helyzetben vannak, amely súlyosan veszélyezteti érdekeiket, így egészségüket és fejlődésüket, ami védelmi intézkedések azonnali elfogadását teszi indokolttá. A nemzeti jogalkotónak kell azonban meghatározni a nemzeti hatóságok által meghozandó intézkedéseket és azok végrehajtásának eljárásjogi feltételeit. Mivel az ilyen intézkedések meghozatala a nemzeti jog rendelkezésein alapul, az intézkedések kötelező jellegének az adott nemzeti jogszabályból kell erednie.

A C-403/09. sz. *Detiček-ügyben* a Bíróság – többek között – rámutatott arra is, hogy a 20. cikk szerinti ideiglenes, illetve védelmi intézkedéseket jogosult a tagállam bírósága akkor is meghozni, ha a rendelet egy másik tagállam joghatóságát írja elő, azonban e rendelkezést megszorítóan kell értelmezni, tekintettel arra, hogy kivételnek minősül a rendelet joghatósági rendszere alól.

A C-256/09. sz. *Purrucker-ügy*⁹ hasonlít leginkább a jelen üggyhez. Ebben a német Bundesgerichtshof nyújtott be előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az Európai Unió Bíróságához annak tisztázása érdekében, hogy a rendelet 21. és azt követő cikkei alkalmazhatóak-e az ideiglenes intézkedésekre.

A Bundesgerichtshof kérdésében ismertette a kapcsolódó jogirodalmi álláspontokat, melyek megosztottak e téren, hasonlóképpen az ítélkezési gyakorlathoz.

Egyes nézetek szerint a rendelet 20. cikke csupán hatásköri szabályt tartalmaz, az ideiglenes intézkedéseknek átmeneti jellegűnek kell lenniük, valamint azok végrehajtásának és kötelező jellegének az adott nemzeti jogszabályokból kell származniuk (pl. C-523/07. sz. A.-ügy).

Más álláspontok szerint a rendelet 2. cikk 4) pontjának (vagyis a határozat fogalmának) hatálya kiterjed az olyan ideiglenes intézkedésekre is, amelyeket a hatáskörrel rendelkező bíróság az ügy érdemével kapcsolatos eljárásban hoz, amennyiben a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartása legalább utólagosan biztosított. Megint más álláspontok a 2201/2003/EK rendelet alkalmazását azokra az ideiglenes intézkedésekre korlátozzák, amelyeket a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartásával hoztak. Végül azon álláspont mellett is vannak érvek, mely szerint a rendelet szerinti rendszer valamennyi ideiglenes intézkedésre vonatkozik. Eszerint az ideiglenes intézkedések határozatnak tekintendők, amelyekre alkalmazni kell a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket.

Az Európai Unió Bírósága kiemelte, hogy az ideiglenes intézkedésekre vonatkozó 20. cikk a rendelet „Joghatóság” című II. fejezetén belül az utolsó cikk, vagyis nem azon cikkek között helyezkedik el, amelyek kifejezetten a szülői felelősséggel kapcsolatos joghatóságot szabályozzák, hanem a „Közös rendelkezések” című szakaszban szerepel. E rendelkezések elhelyezkedéséből következik, hogy a 20. cikk nem tekinthető a rendelet értelmében vett, érdemi kérdésekkel kapcsolatos joghatóságot biztosító szabálynak. Ezt erősíti a 20. cikk szövege is, amely annak kijelentésére szorítkozik, hogy sürgős esetben a rendelet szabályi „nem gátolják” a tagállam bíróságait abban, hogy az e tagállam joga szerint alkalmazható ideiglenes intézkedéseket hozzanak – a védelmi intézkedéseket is beleértve – még akkor is, ha a rendelet szerint más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében. A Bíróság ezért megállapította, hogy a rendelet 20. cikke a bíróságok által hozott intézkedések közül csak azokra vonatkozhat, amelyek a bíróság szülői felelősséggel kapcsolatos joghatóságát nem a rendelet II. fejezetének 2. szakaszában foglalt cikkek valamelyikére alapítják.

⁹ Id. <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62009CJ0256&lang1=hu&type=NOT&ancre=>

A Bíróság döntésében hivatkozott a rendelet (21) preambulumbekzdésére, mely szerint a határozatok elismerésének a kölcsönös bizalom elvén kell alapulnia, továbbá a 24. cikkre, mely kimondja, hogy a tagállamok bíróságai nem vizsgálhatják felül az első bíróság által a joghatóságával kapcsolatban kialakított mérlegelést. Kimondta azonban, hogy mindez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az a bíróság, amelyhez az eredetileg eljáró bíróságnak az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságát minden kétségen felül alátámasztó körülményeket nem tartalmazó határozat érkezik, megvizsgálja, hogy a határozatból kiderül-e, hogy ez utóbbi bíróság a rendelet mely rendelkezésére szándékozta alapítani a joghatóságát. E vizsgálat ugyanis nem az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának felülvizsgálatát képezi, hanem kizárólag annak azonosítását, hogy a bíróság mire alapította a joghatóságát. Ebből pedig az következik, hogy ha az ideiglenes intézkedéseket hozó bíróságnak az ügy érdemével kapcsolatos, a rendelet szerinti joghatósága nem derül ki egyértelműen a meghozott határozatból, vagy e határozat e bíróságnak az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságát illetően nem tartalmaz minden félreérthetőségtől mentes, a rendelet 8–14. cikke szerinti joghatósági okok valamelyikére történő utalásban megnyilvánuló indokolást, megállapítható, hogy a határozatot nem a rendeletben előírt joghatósági szabályoknak megfelelően hozták meg. A határozat ugyanakkor vizsgálható a rendelet 20. cikke alapján annak ellenőrzése érdekében, hogy e rendelkezés hatálya alá tartozik-e egyáltalán.

Ez utóbbival kapcsolatban a Bíróság kimondta, hogy az olyan határozat, amelyből nem derül ki, hogy azt az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkező vagy állítólag joghatósággal rendelkező bíróság hozta, nem feltétlenül tartozik a Rendelet 20. cikkének hatálya alá, hanem kizárólag akkor vonatkozik rá e rendelkezés, ha a határozat megfelel a 20. cikkben előírt feltételeknek (sürgősség, a bíróság székhelye szerinti tagállamban található személyekre vagy vagyontárgyakra kell vonatkoznia és átmeneti jellegűnek kell lennie az ideiglenes intézkedésnek).

Összességében a Bíróság azt állapította meg, hogy a 20. cikk hatálya alá tartozó intézkedések nem képeznek olyan határozatokat, amelyeket a rendeletben foglalt joghatósági szabályoknak megfelelően fogadtak el, és amelyekre ezért vonatkozik a rendelet szerinti elismerési és végrehajtási rendszer. Mindez ugyanakkor nem zárja ki az ilyen intézkedések más tagállamban történő minden elismerését és végrehajtását, más nemzetközi jogintézmények és más nemzeti jogszabályok alapján, a rendelet tiszteletben tartása mellett.

Fontos egyszersmind kiemelni azt a megállapítást is, mely szerint azért sem alkalmazhatóak a rendelet 21. és azt követő cikkeiben foglalt rendelkezések a szülői felügyeleti joggal kapcsolatos ideiglenes intézkedésekre, mert azok elismerésének és végrehajtásának valamennyi tagállamban – ideértve az ügy érdemével kapcsolatban joghatósággal rendelkező bíróság szerinti tagállamot is – történő lehetővé tétele a rendeletben foglalt joghatósági szabályok megkerülése és a „forum shopping” kockázatát eredményezné, ami ellentétes lenne a rendelet által elérni kívánt célokkal. Így különösen a gyermek magasabb szintű érdekeinek azáltal történő figyelembevételével, hogy az őt érintő döntéseket a szokásos tartózkodási helyéhez földrajzilag közel lévő bíróság hozza meg.

Ugyan a vizsgált ügyben a román bíróság nem a szülői felügyeleti joggal, hanem a láthatással kapcsolatban hozott ideiglenes intézkedést, álláspontom szerint a Bíróság megállapításai alkalmazhatóak analógia révén akkor is, ha az egyes döntések végrehajtására gyökeresen más rendelkezéseket ír is elő a rendelet, hiszen a végkövetkeztetés az, hogy egy ideiglenes intézkedésnek nincsen határon átnyúló hatálya, amiből pedig az is következik, hogy egy ilyen döntés végrehajtására más állam szervének nincsen joghatósága. Ettől függetlenül, meglátásom szerint a legmegnyugtatóbb megoldás az lett volna jelen ügyben, ha a felmerült jogértelmezési kérdést előzetes döntéshozatali eljárás keretében maga az Európai Unió Bírósága értelmezte volna.

Az ügyben rendelkezésre állt tehát egy ideiglenes intézkedés, melyet a román jog (illetve annak hiteles magyar fordítása) polgári határozatnak nevezett. Tartalmát tekintve a határozat indokolásában nem található utalás a 2201/2003/EK rendelet 20. cikkére, illetve azzal kapcsolatban az abban foglalt három feltételre (sürgősség, a gyermekek romániai tartózkodása, ideiglenesség), e feltételek közül azonban a bíróság alátámasztotta a sürgősséget a nemzeti jog alapján, illetve azt is, hogy döntése ideiglenes intézkedés, melynek hatálya az érdemi határozathozatalig terjed. Mivel maga a döntés az volt, hogy a gyermekeket a kapcsolattartás gyakorolhatósága érdekében Romániába kell vinni, ezért implicit módon az is kiderül, hogy a bíróságnak tudomása volt arról, hogy a gyermekek nincsenek az ország területén. Az is kiderül az előzményekből, hogy az ideiglenes intézkedés meghozatalakor folyamatban volt a bíróság joghatóságának vizsgálata, illetve részben addigra megállapította annak hiányát. Mindezek alapján legalábbis kétséges, hogy a Kolozsvári Bíróság a 2201/2003/EK rendelet 20. cikke alapján hozta-e meg a döntését, vagy pedig tisztán a nemzeti joga alapján. A döntés mindenesetre jogerőre emelkedett, a bíróság pedig kiállította a rendelet szerinti igazolást, amire csak a rendelet alkalmazásával hozott döntések esetében van lehetőség.

Bonyolult problematikával találkozott tehát a magyar gyámhivatal, hiszen az igazolással ellátott, láthatási jogokra vonatkozó határozatot a kölcsönös bizalom elve, a felülvizsgálat tilalma, illetve az elismerhetőség és végrehajthatóság vizsgálatának kizártsága miatt „kérdés nélkül” végre kell hajtani. Az pedig, hogy az ideiglenes intézkedéseknek nincsen határon átnyúló hatályuk, és nem minősülnek a rendelet szerinti határozatnak „csak” egy, az Európai Unió Bírósága által hozott döntésből derül ki, egyértelmű rendeleti rendelkezés nincs rá.

Tudomása volt a hatóságnak ugyanakkor arról, hogy a gyermekek Magyarországon élnek, nem tartózkodtak Romániában. Mivel úgy ítélte meg, hogy emiatt a román bíróság joghatóság hiányában járt el, a miniszterhez fordult, a Gyer. 164. §-a értelmében, a külföldi jog tartalmának meghatározása, alkalmazhatóságának megítélésére érdekében, vagyis – ahogyan ez az iratokból kiderül – gyakorlatilag a rendelet értelmezése kérdésében. A panaszos arra hivatkozott, hogy a rendelet egyértelmű, így nincs oka a gyámhivatalnak az eljárás felfüggesztésére.

Tekintettel arra, hogy e kérdés érdekében – még ha nem is mindegyik kérelem vonatkozásában – a bíróság döntött, csak általánosságban, a jövőre nézve teszék észrevételeket.

A Gyer. 164. §-a azt írja elő, hogy ha a gyámhatósági eljárásban a külföldi jog alkalmazhatósága, az alkalmazandó külföldi jog tartalma vagy az alkalmazandó nemzetközi szerződés kétes, akkor a gyámhatóságoknak a miniszterhez (emberi erőforrások miniszteréhez) kell fordulni. *Az Európai Unió joga azonban nem minősül külföldi jognak, és hasonlóképpen nem minősül az EK rendelet sem nemzetközi szerződésnek.* Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 288. cikke értelmében ugyanis a rendelet általános hatállyal bír, teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban, vagyis a rendeletek alkalmazása nem kíván meg semmiféle további intézkedést, és az általa keletkeztetett egyéni jogokat érvényesíteni lehet a tagállamok bíróságai előtt. Az Európai Unió által alkotott jogforrások Magyarország csatlakozásával a magyar jogrendszer részeivé váltak, vagy közvetlenül, mint a rendeletek, vagy az átültetés által, mint az irányelvek. Ebből fakad az, hogy ha egy magyar gyámhivatal számára tisztázandó kérdés volt a 2201/2003/EK rendelet rendelkezései (és nem a román jog, illetve a román bírósági döntés) értelmezése, arra nem alkalmazhatja a Gyer. 164. §-át. Formálisnak tűnik ez a probléma, azonban ténylegesen súlyosan sérti az Európai Unió jogát az, ha a tagállamok egy közvetlenül alkalmazandó rendeletet külföldi jognak tekintenek és nem, vagy csak késedelmesen hajtanak végre.

Mindebből egyszersmind nemcsak az következik, hogy a tagállami szervek (bíróóságok, hatóságok stb.) jogosultak és egyben kötelesek is alkalmazni az Európai Unió jogát, de az is, hogy ismerniük kell e joganyag tartalmát és tudniuk kell azt önállóan értelmezni, akkor is, ha csak ritkán kerül erre sor. Azáltal, hogy egyre inkább elterjedté válnak a migrációs folyamatok, sokkal nagyobb esély van arra, hogy a magyar gyámhatóságok (illetve más szervek is) határon átnyúló problémákba ütköznek. Megjegyzem, az ombudsmani gyakorlatban sem ez az első olyan ügy, ahol gondot jelentett külföldi állam bírósági döntésének végrehajtása.¹⁰

Minderre való tekintettel úgy döntöttem, hogy *jelzem az emberi erőforrások miniszterének tapasztalataimat azzal a javaslattal, hogy fordítson fokozott figyelmet a gyámhatósági ügyintézők kötelező képzése során az alkalmazandó közösségi jogi rendelkezésekre, illetve az azokhoz kapcsolódó bírósági joggyakorlat megismertetésére.*

2) Észleltem vizsgálatom során, hogy a gyámhivatal érdemben nem reagált a panaszos apa 2011. november 29-én kelt és november 30-án kiegészített kérelmére, amit a soron következő, decemberi kapcsolattartás végrehajtása érdekében nyújtott be. A hatóság által megküldött iratok között ugyan szerepel e két dokumentum, illetve egy feljegyzés arról, hogy azokat december 4-én, munkaidőn kívül adta át két férfi, és a pénzügyi osztály munkatársa vette át őket, azonban áttekintve az összes megküldött iratot megállapítható, hogy a kérelmet nem iktatták (nincs rajta érkeztetőbélyegző, nem kapott iktatószámot, sem újat, sem pedig a már meglévő főszám alatt nem szerepelt e két irat külön alszámon, illetve az ügyet lezáró végzésben sem szerepel ezek tartalmára utalás).

Noha önmagában az ügyben a fő eldöntendő kérdés a hatóság számára akkor az volt, hogy végre kell-e hajtania egyáltalán a Kolozsvári Bíróság ideiglenes intézkedését, és e körben eljárását fel is függesztette, attól még az ugyanazon ügyben benyújtott újabb kérelmet az ügy részévé kellett volna tennie, és érdemben reagálnia kellett volna arra.

A közokiratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény felhatalmazása alapján a Kormány megalkotta a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. (XII. 29.) Korm. rendeletet (a továbbiakban: Korm. rendelet). A törvény 3. § b) pontja értelmében közfeladatot ellátó szervnek minősül az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv és személy.

A Korm. rendelet egyértelmű rendelkezéseket tartalmaz az iratkezelés menetét illetően, így kimondja, hogy az Iratkezelési Szabályzatban meg kell határozni az adott szervhez érkezett küldemény átvételére való jogosultságot és az átvétellel kapcsolatos teendőket (18-19. §). Abban az esetben azonban, ha mégis olyan személy venne át iratot, aki arra nem jogosult, úgy köteles azt haladéktalanul, de legkésőbb az érkezést követő első munkanap kezdetén az illetékes iratkezelési egységnek az iratkezelési szabályzat szerinti kezelése céljából átadni. Ezt követően kell sorra kerülnie az érkeztetésnek, illetve az iktatásnak. E rendelkezéseket, illetve az Iratkezelési Szabályzat tartalmát az adott szerv minden dolgozójának ismernie kell. Megállapítható tehát, hogy még akkor is, ha az arra nem jogosult személy vette át az iratot, azt mindenképpen érkeztetni és iktatni kellett volna, ezzel az ügy részévé téve azt.

Ebből kiindulva kérdésként merül fel, hogy a panaszos ezen kérelmével kapcsolatban megállapítható-e a hatóság hallgatása. Álláspontom szerint nem, ugyanis a kérelem ugyanazon ügyben, ugyanazon személytől érkezett, ugyanazon jogkérdés elbírálására irányult, mint az azt megelőző és az azt követő kérelmek. Emiatt nem tekinthető külön ügynek, amelyben a hatóság elmulasztotta az eljárás lefolytatását.

¹⁰ Id. AJB-906/2011. és AJB-3702/2011. számú ügyekben készült jelentést <http://www.ajbh.hu/documents/10180/107993/201100906.rtf/977f804c-b2cc-4800-bec9-ab118f49acd1;jsessionid=7BC46456D21202035E9269969B91A9EF?version=1.0>

A 2012. január 30-án kelt elutasító döntés hatálya pedig kiterjed erre a kérelemre is, az összes többihez hasonlóan, melyben az apa a román bíróság ideiglenes intézkedésének végrehajtását kérte.

Erre való tekintettel visszásságot nem állapítok meg, ugyanakkor felhívom a járási hivatal, mint jogutód figyelmét a felmerült iratkezelési hibára, a jövőbeni hasonló esetek megelőzése érdekében.

Intézkedésem

A vizsgált ügyben visszásságot nem állapítottam meg, ugyanakkor a jövőbeni jogsérelem megelőzése érdekében jelentésemet megküldöm az emberi erőforrások miniszterének azzal a javaslattal, hogy fordítson fokozott figyelmet a gyámhatósági ügyintézők kötelező képzése során az alkalmazandó közösségi jogi rendelkezések, illetve az azokhoz kapcsolódó bírósági joggyakorlat megismertetésére.

Hasonlóképpen felhívom a járási hivatal, mint jogutód figyelmét a felmerült iratkezelési hibára, a jövőbeni hasonló esetek megelőzése érdekében.

Budapest, 2014. április

Székely László sk.